

De kosten van huwelijksmigratie

Na de commissie Blok heeft zo ongeveer elke politieke partij zijn eigen rapport over dit onderwerp uitgebracht. De projectgroep Integratie en Immigratie van de PvdA, ofwel de commissie Patijn, ziet haar bijdrage als ‘huiswerk’ op basis waarvan de discussie binnen de partij gevoerd kan worden. In die zin is het een waardevol document, waarin een aantal belangrijke aanzetten wordt gegeven. Zo heeft de projectgroep prikkelende stellingen opgenomen en wordt het aansnijden van heikele onderwerpen niet geschuwd. De commissie poneert bijvoorbeeld (m.i. terecht) de stelling dat de verzorgingsstaat alleen overeind te houden is bij een selectief immigratiebeleid. Tegelijkertijd wil de commissie (m.i. evenzeer terecht) Nederland niet ‘op slot’ doen voor immigranten. Daarbij is de cruciale vraag hoe een selectief immigratiebeleid tot stand kan komen. Op dit punt is de commissie er wat mij betreft niet in geslaagd de vinger op de zere plek te leggen.

Een selectieve immigratie impliceert, het woord zegt het al, selectie. Er wordt onderscheid gemaakt, zowel tussen de verschillende migratiestromen (aan asielmigratie zijn andere voorwaarden verbonden dan aan arbeidsmigratie) als ook binnen de migratiestromen. Voor de asielmigratie is dit gebeurd met de Vreemdelingenwet van Job Cohen. Voor wat betreft de arbeidsmigratie worden door de commissie voorstellen gedaan in de richting van een *greencard*-achtig systeem en een terughoudend beleid ten aanzien van laaggeschoolde arbeidsmigranten. Ten aanzien van de huwelijksmigratie lijkt de commissie daar haar vingers niet aan te willen branden. Ze stelt wel vast dat economische aspecten een rol kunnen spelen bij gezinsvormers, maar verbindt daar geen conclusies aan. De commissie richt zich vooral op het verbeteren van de integratie. ‘Het gaat ons om het bevorderen van de integratie bij vestiging in Nederland, niet om de huwelijksmigratie als zodanig.’ (p.23) Dat is niet alleen een gemiste kans, de commissie neemt daarmee de door haarzelf geformuleerde doelstelling

van een selectieve migratie om de verzorgingsstaat in stand te houden niet serieus.

De commissie constateert dat de migratiestromen aan verandering onderhevig zijn. De asielmigratie is fors afgenomen, de hoofdmoot van de immigratie wordt nu gevormd door familiemigratie: gezinshereniging en gezinsvorming. De commissie gaat echter niet in op de onderliggende factoren die deze verschuiving in migratiestromen veroorzaken. Zolang er grote verschillen in welvaart bestaan zal het welvarende deel van de wereld altijd een grote aantrekkingskracht houden voor mensen die toevallig geboren zijn in een gebied waar de situatie minder rooskleurig is.

Met de motieven van deze ‘economische gelukszoekers’ is niets mis. En vanuit hun positie hebben ze ook groot gelijk om, als de reguliere weg onmogelijk is, te proberen hun doel langs een andere weg te bereiken. Voor een deel van de economische immigranten is asielmigratie zo’n route geweest. Wat de Vreemdelingenwet gedaan heeft is zeer nauwkeurig omschrijven op wie het predikaat ‘vluchteling’ van toepassing is, om op die manier de ‘oneigenlijke’ aanvragen er uit te kunnen zeven. Dat was nodig, omdat de te grote instroom het draagvlak voor asielmigratie ondergroef. We zullen als partij moeten erkennen dat een soortgelijke ontwikkeling zich kan voordoen bij huwelijksmigratie.

Wij zijn geneigd huwelijksmigratie te zien als het ‘recht op vrije partnerkeuze’. En zoals er in Nederland altijd ruimte moet blijven voor vluchtelingen, zo moet er ook altijd ruimte blijven voor de ‘ware liefde’. Maar de werkelijkheid is dat er ook andere motieven zijn voor huwelijksmigratie. Tijdens een bijeenkomst van de Wiardi Beckman Stichting, een paar weken geleden, erkende Haci Karacaer dat Turken in Nederland een dubbele loyaliteit hebben. Zij zijn loyaal aan de Nederlandse samenleving, maar zij willen óók iets doen voor degenen die zijn achtergebleven.

Deze constatering geldt niet alleen voor Turkse Nederlanders. Naarmate het lastiger is geworden om op eigen kracht naar Nederland te komen wordt de druk groter op de hier gevestigde Nederlanders van allochtone herkomst om hun landgenoten een handje te helpen. Dat is heel voorstel-

INTERVENTIE

baar maar het is, nog afgezien van de gevallen waarin op individuele leden van de gemeenschap onacceptabele druk wordt uitgeoefend, de vraag of dat nog valt onder het criterium 'vrije partnerkeuze'. We kunnen een debat over deze vraag niet uit de weg gaan. Tenzij we het door de commissie geformuleerde uitgangspunt loslaten dat het bij vrijwillige migratie 'noodzakelijk en legitiem' is om de kosten en baten voor de ontvangende samenleving in ogenschouw te nemen. Lang niet iedere huwelijksmigrant vormt een probleem voor de Nederlandse samenleving. Maar wij kunnen onze ogen niet sluiten voor het feit dat blijvende grootschalige immigratie van huwelijkspartners die on- of laaggeschoold zijn en de Nederlandse taal niet beheersen, ernstige problemen met zich meebrengt, zowel voor de Nederlandse samenleving als voor de allochtone bevolkingsgroepen zelf.

Integratie is, zoals ook de commissie schrijft, een tweezijdig proces. De nieuwkomer moet zich actief opstellen, de ontvangende samenleving moet stimuleren en toerusten. Om in eenzelfde uitgangspositie te komen hebben sommigen méér stimulanzen en toerusting nodig dan anderen. Dat geldt met name voor migranten die uit een achterstandspositie komen. Het is dan ook volkomen terecht dat voor hen en hun kinderen voorzieningen zijn getroffen zoals extra onderwijsondersteuning en voor- en vroegschoolse educatie voor kinderen met een taalachterstand. Maar die voorzieningen kunnen per definitie niet structureel zijn.

De gedachte is dat kinderen van de tweede generatie nog een zetje nodig hebben om zich een waardige plaats in de samenleving te verwerven, waarna de derde generatie voldoende is toegerust om gebruik te maken van de reguliere (onderwijs-)voorzieningen. De huwelijksmigratie doorkruist dit proces: er ontstaat geen derde generatie, maar de integratie blijft steken op een soort anderhalf generatie. Schooldirecteuren melden dat leerlingen die vroeger bij hen op school zaten en inmiddels zelf als ouder hun kinderen aanmelden, nu vaak slechter Nederlands spreken dan toen zij van school gingen. Hun kinderen spreken vaak geen woord Nederlands.

Het is allemaal begrijpelijk. De huwelijksmigrant spreekt geen Nederlands, de hier al woonachtige partner spreekt wel de taal uit het moederland. Dan ligt het voor de hand dat thuis die taal gesproken wordt. Zeker als je in je directe woonomgeving heel goed met die taal uit de voeten kunt. Maar het zet het integratieproces op achterstand. De commissie meent dat het juridisch weliswaar mogelijk is om aan immigratie voorwaarden vóóraf te stellen, maar alleen als de huwelijksmigrant in redelijkheid aan de eisen kan voldoen. De commissie constateert vervolgens dat het hoogst twijfelachtig is of de kosten van het wereldwijd opzetten van een ondersteunende infrastructuur opwegen tegen de baten van een effectievere inburgering. Nog afgezien van het feit dat het natuurlijk niet om een wereldwijde infrastructuur gaat, maar vooral om een infrastructuur in Marokko en Turkije, maakt de commissie zich hiermee ook erg kwetsbaar voor de eisen die zij wèl stelt.

Het grootste probleem is dat de commissie met haar voorstellen uitsluitend inzet op verbetering van de inburgering. Wil dat het effect hebben dat de commissie beoogt dan moet er op dit terrein wel èrg veel verbeterd worden. Het is de vraag hoe realistisch dat is. Kinderen die met een taalachterstand van twee jaar de basisschool binnenkomen lopen die vaak niet meer in, hoe hard het kind en de school ook hun best doen. Dat is een situatie die wij niet zouden moeten willen continueren.

Hoe minder toegankelijk 'Fort Europa' wordt, hoe harder mensen zullen zoeken naar sluiproutes. We hoeven daar geen moreel debat over te voeren: het is niet verwerpelijk dat mensen hun lot proberen te verbeteren. Maar we zullen het bestaan van die sluiproutes wel onder ogen moeten zien en ons af moeten vragen hoe we daar mee om willen gaan. De Vreemdelingenwet is pas tot stand gekomen nadat de problemen rond de komst van 'oneigenlijke' asielzoekers de pan uit rezen. Zover zouden we het met huwelijksmigratie niet moeten laten komen.

MARIJKE LINTHORST
Redacteur van s&d